ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

εξ αντιθέτου ζωηροτάτη και έμπρακτος εξεδηλώθη ή ευαρέσκειά της προς εκείνους οίτινες ανταποκρίθησαν εις τας προσδοκίας της.

Χάρις λοιπόν εις το ενδιαφέρον της Εθνικής Τραπέζης διά την ανάπτυξιν καί την τόνωσιν εν γένει της συνεταιρικής ιδέας, ως και την ευφυίαν του Ελληνος αγρότου έστις από της πρώτης στιγμής αντελήφθη ποίους ευρυτέρους ορίζοντας όχι μόνον οικονομικούς αλλά και ηθικούς και κοινωνικούς, πρόκειται νά τοῦ ανοίξη αὕτη σήμερον σύστημα ανεπληκτική καὶ ἀξιοθαύμαστος ἀνάπτυξις τῆς συνεταιρικῆς ὀργανώσεως, ὁμοιαν τῆς ὁποίας οὐδεμία χώρα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐντὸς τόσον μικροῦ διαστήματος, καὶ ὑπὸ συνθήκας οὐχὶ εὐμενεῖς διὰ τοιοῦτου εἴδους κίνησιν.

Παρ' ὅλην ὅμως τὴν σημασίαν τοῦ συντελεσθέντος μέχρι σήμερον ἔργου, οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ σοβαρῶς ὅτι τοῦτο ἠνδρώθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ δυνηθῇ ν' ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτὸ κινδύνους. Εὑρισκόμεθα μακρὰν ἀκόμη ἀπὸ τὸ τέρμα, εἰς τὸ ὁποῖον διὰ νὰ φθάσωμεν χρειάζονται ἀγῶνες, εἰς τοὺς ὁποίους καλοῦνται νὰ λάβουν μέρος ὅσοι πιστεύουν ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ πρὸ παντὸς τῆς δημιουργίας **συνειδητῆς συνεταιρικῆς κινήσεως,** θὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐξυψώσωμεν τὸν ἀγρότην καὶ τὸν ἐργάτην οἰκονομικῶς καὶ ἠθικῶς, καθιστῶντες αὐτοὺς ἱκανοὺς ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς σκληρὰς βιωτικὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἡ μεταπολεμικὴ ἰδία περίοδος καὶ θ' ἀποφύγωμεν τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπορρέοντας ἀπὸ τὴν ἄδικον τῶν ἀγαθῶν κατανομήν.

Τὸ ἔργον εἶνε πραγματικῶς βαρὺ ἀπραγματοποίητον. Ὁ «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος» ἐκτιμῶν τὴν σημασίαν του θὰ συντελέσῃ δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων, ὅπως περιφουρηθῇ καὶ ἐξυπανθῇ τὸ μέχρι σήμερον συντελεσθὲν ἔργον, καὶ δὲν θὰ παύσῃ τὸν ἀγῶνα του, παρὰ ὅταν εὐτυχήσῃ νὰ ἴδῃ τὴν σημαίαν τῆς συνεταιρικῆς ἰδέας κυματίζουσαν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπωτέρου ἐργατικοῦ οἰκίσκου, καὶ τῆς τελευταίας ἀγροτικῆς καλύβης.

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

«Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» ὑπῆρξεν ἐντολὴ τοῦ πλάστου, κατὰ τὴν γραφήν. Τὸ κέλευσμα ὅμως τοῦτο πρέπει τάχα νὰ θεωρηθῇ ἰσχὺον δι' ὅλας τὰς ἐποχάς, δι' ὅλους τοὺς τόπους, δι' ὅλας τὰς περιστάσεις; Ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλωμεν. Διότι βεβαίως ἡ ὑδρόγειος δὲν θὰ ἦτα εἰς θέσιν νὰ διαθρέψῃ ἀπεριόριστον πληθυσμόν, ἐφ' ὅσον τοιοῦτον δὲν ἐξευρίσκεται τὸ μέσον ποὺ νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ ζῇ μὲ ἀέρα καὶ μὲ φρέσκο νεράκι!

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων αὐξάνει ἀδιακόπως, καὶ πολλαχόθεν ἤρχισε προβαλλομένη ἡ ἐρώτησις ἐὰν τοῦτο εἶνε καλὸν φαινόμενον. Ἐσχάτως, κάποιος στατιστικὸς ὑπελόγιζεν ὅτι ἡ καθ' ἑκάστην καθαρὰ αὔξησις τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ ἀνέρχεται εἰς 50.000 ἄτομα. Συνεπῶς τίθεται τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ καλλιεργημένη ἐπιφάνεια τῆς γῆς αὐξάνει καθ' ἑκάστην κατὰ 50.000 ἑκτάρια,—γινομένης δεκτῆς τῆς εὐνοϊκοτέρας ὑποθέσεως, ὅτι δηλ. ἀρκεῖ ἓν ἑκτάριον διὰ νὰ διαθρέψῃ ἕνα ἄνθρωπον. Μὲ τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο ἡσχολήθη ἐσχάτως ὁ στατιστικὸς κ. G. H. Knibls.

Οὐδέποτε ἡ ὑφήλιος ἦτο τόσον κατῳκημένη ὅσον σήμερον. Καὶ τίθεται ἀμέσως ἓν πρόβλημα, ὅπερ δὲν ὑφίστατο μέχρι τοῦδε: τὸ τῆς ἱκανότητος τῆς γηΐνης σφαίρας ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ. Ἀναμφιβόλως ἐτέθη τοῦτο μέχρι τοῦδε διὰ διαφόρους χώρας, καὶ εἶνε γνωστὴ ἡ λύσις: Εἰρηνικὴ μετανάστευσις ἢ κατακτητικὴ εἰσβολή. Οἱ λίαν πολυάριθμοι λαοὶ κυριεύουν ἐδάφη ἀραιῶς κατῳκημένα καὶ ἐγκαθίστανται γενικῶς εἰς αὐτά, ἐξολοθρεύοντες τοὺς αὐτόχθονας. Ἀλλ' αἱ ἀραιοκατοικημέναι χῶραι ἀποβαίνουν ὁσημέραι σπάνιαι καὶ περιωρισμέναι. Τὸ πρόβλημα ἐτέθη καὶ τίθεται ἀδιακόπως, ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μας, καὶ διὰ πολλὰ ζωϊκὰ εἴδη βιοῦντα εἰς περιορισμένους τόπους· καὶ γνωρίζομεν τί συμβαίνει ὅσάκις αἱ ἐδαφικαὶ συνθῆκαι εἶνε πολὺ εὐνοϊκαὶ διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ζώων τούτων: πληθύνονται διὰ μίαν ἐποχὴν, καὶ κατόπιν ἐξαφανίζονται ἐλλείψει τροφῆς ἢ πίπτουν εὔκολος βορὰ τῶν παλυαρίθμων φυσικῶν ἐχθρῶν των ἢ τέλος καταστρέφονται ἕνεκα ἐπιζωοτιῶν. Δηλαδὴ πόλεμοι, λιμοὶ καὶ ἐπιδημίαι καταβάλλουν τὴν ἀναπαραγωγικὴν ὑπερβολήν. Τοῦτο συνέβη συχνάκις καὶ εἰς τὰς ἀνθρωπίνας κοινωνίας.

Τί θὰ συμβῇ ἄραγε μὲ τὴν μεγάλην συγκέντρωσιν τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ποῦ αἱ εὐκολίαι τῶν συγκοινωνιῶν τῆς προσδίδουν τὴν ὄψιν μιᾶς τεραστίας μαζῆς ἐχούσης τόσα κοινὰ συμφέροντα;

Ἀπὸ εἰκοσαετίας, ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ηὐξήθη κατὰ πολύ. Καὶ τὸ ποσοστὸν τῆς ἐτησίας αὐξήσεως δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ. Διότι ὁ πληθυσμὸς θὰ διπλασιασθῇ ἐντὸς μερικῶν δεκάδων ἐτῶν. Εἴμεθα 1.850 ἑκατομμύρια· καὶ συμφώνως πρὸς τὸ ποσοστὸν τῆς ἐτησίας αὐξήσεως (ὅπερ ποικίλλει κατὰ χώρας) θὰ ἐτέμεθα 7.400 ἑκατομμ. τὸ ἔτος 2000 καὶ 14.800 ἑκατομμ. τὸ ἔτος 2.200. Ὁ ἀριθμὸς τῶν 14.800 ἑκατομμ. φαίνεται ἀδύνατος· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 2165, δηλαδὴ μόλις μετὰ 240 ἔτη, ἡ ὑδρόγειος θὰ εἶνε κεκορεσμένη ἀνθρώπων, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι οὗτοι δὲν θὰ προτιμήσουν νὰ περιορίσουν ἑκουσίως τὴν γεννητικότητα, διὰ νὰ μὴ εὑρεθοῦν πρὸ τοῦ θεάματος τῆς ἀθλίας καταστροφῆς πολλῶν συανθρώπων των ἢ διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθοῦν οἱ ἴδιοι νὰ τοὺς σφάξουν. Ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς γεννητικότητος παρατηρεῖται σαφῶς εἰς τὰς διαφόρους χώρας, κατὰ λόγον τοῦ βαθμοῦ πολιτισμοῦ των. Δὲν θὰ ἐξαλειφθοῦν ὅμως οὔτε αἱ προσδιάζουσαι εἰς ἑκάστην χώραν διαφοραὶ οὔτε αἱ διαφοραὶ συμφερόντων. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἑνοποιηθῇ, διότι ἀντιτίθενται εἰς τοῦτο πολλοὶ λόγοι ψυχολογικοί, παραδόσεων, φυσιολογικοὶ καὶ ἄλλοι. Ἀφοῦ ἤδη, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χώρας, ὑπάρχουν διαμάχαι συμφερόντων, προκύπτουσαι ἐκ τῶν γεωγραφικῶν καὶ γεωλογικῶν διαφορῶν. Θὰ ὑφίστανται λοιπὸν μοιραίως αἱ διαφοραὶ αὗται, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ πόλεμος, στρατιωτικὸς ἢ οἰκονομικός, ἐφόσον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἑνοποιηθοῦν τὰ ἐδάφη καὶ τὰ κλίματα, νὰ γίνουν ὅλα τὰ ἐδάφη ἐξ ἴσου πλούσια καὶ ὅλα τὰ κλίματα ἐξ ἴσου εὐάρεστα καὶ ἐπιθυμητά. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πληθυσμοῦ. Ὑπάρχουν χῶραι πυκνοκατοικημέναι—ἐν σχέσει μὲ τὴν πρὸς παραγωγὴν τροφίμων ἱκανότητά των—αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ ζήσουν παρὰ μόνον ἐὰν ἄλλαι ἀραιοκατοικημέναι παράγουν περισσότερα ἀφ' ὅσα χρειάζονται. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πολὺ ὀλίγον κατοικήσιμοι, λόγῳ τῶν πολλῶν ἐρήμων τὰς ὁποίας περιλαμβάνουν ἢ λόγῳ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους ἢ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος ἥτις ἐπικρατεῖ ἐν αὐταῖς.

Ποία εἶνε ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἡ κατάλληλος πρὸς συντήρησιν τόσον τοῦ ἀνθρώπου ὅσον καὶ τῶν πρὸς διατροφήν του ἀναγκαίων; Δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ τὴν ὑπολογίσωμεν. Ἐπὶ 24 περίπου ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ὑπολογίζονται ὡς παραγωγικὰ τὰ 7,5· τὰ 6,25 ὡς ἄγονα· τὰ ἀπομένοντα 10 περίπου ἑκκατομμ. εἶνε ἀμφιβόλου κατατάξεως.

Δυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν τὴν ἔκτασιν τῶν καλλιεργημένων τόπων, καὶ συνεπῶς νὰ ἐπιτύχωμεν μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν; Ἀσφαλῶς ναί, ἐν τινι μέτρῳ· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Καὶ καθ' ἡμέραν νέοι τρόποι δοκιμάζονται. Ἐπὶ τῇ βάσει μάλιστα τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων, εἶνε δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ κατὰ προσέγγισιν ποία θὰ ἦτο ἡ πιθανὴ αὔξησις τῆς καλλιεργησίμου ἐπιφανείας (ἐκπιπτομένων, ἐννοεῖται, τῶν χώρων τῶν προορισμένων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς συγκοινωνίας ἢ τῆς κατοικίας)· ὑπολογίζεται λοιπὸν ὅτι ἡ γεωργικὴ ἔκτασις ἠμπορεῖ ν' αὐξηθῇ κατὰ 60 ο)ο.

Ἀλλ' ἔχομεν καὶ τὰ λιπάσματα, τὴν χρῆσιν τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἐπαυξήσωμεν. Ἀναμφιβόλως τὰ λιπάσματα παίζουν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ, ἀπὸ 600—700 ἑκατομμ. τὸ 1804 εἰς 1.850 ἑκατομμ. τὸ 1924. Εἶνε ὅμως συζητήσιμον, ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἐπαυξήσωμεν ἐπ' ἄπειρον τὴν χρῆσιν τῶν λιπασμάτων ἵνα τονώσωμεν τὴν ἀπόδοσιν τῆς γῆς. Κατὰ τὸν κ. Knibbs ὁ πλανήτης μας πλησιάζει εἰς τὸ ὅριον τῆς ἱκανότητος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐφόσον εἶνε ἀπίθανον ὅτι θὰ ἐπιτευχθῇ ὥστε (λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ συνόλου, τῆς καλλιεργησίμου καὶ κατοικησίμου ἐπιφανείας) νὰ ἠμπορῇ εἰς ἄνθρωπος νὰ ζῇ μὲ ὀλιγώτερα τῶν 10 τετραγων. χιλιομέτρων γῆς.

Εἴμεθα τώρα 1.850 ἑκατομμύρια καὶ δὲν σῳζώμεν καὶ τόσον καλά· τί θὰ γίνῃ, ἐὰν ἐξακολουθοῦντες νὰ πληθυνώμεθα ὡς συμβαίνει ἀπὸ ἑνὸς ἤδη καὶ πλέον αἰῶνος—καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἤττον πολιτισμένας χώρας,—φθάσωμεν τὰ 3, 4, 5, 6, 10 δισεκατομμύρια;

Ὅσοι περισσότεροι τρελλοί, τόσο περισσότερο γελοῦν οἱ ἄλλοι, λέγει ἡ παροιμία. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ φοβούμεθα ὅτι ὅσον περισσότεροι ἄνθρωποι θὰ ὑπάρχουν ἐπὶ γῆς τόσον περισσότεροι θὰ εἶνε οἱ κίνδυνοι τῶν μεταξύ των συρράξεων διὰ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά; Συρράξεις, ἐξ τῶν ὁποίων θὰ ἐξέρχωνται ἡττημένοι οἱ κατώτεροι, οἱ ὀλιγώτερον δραστήριοι λαοί, παραχωροῦντες τὴν θέσιν των εἰς τοὺς καλλίτερον ὀργανωμένους, εἰς τοὺς περισσότερον παραγωγικοὺς, ἐνεργητικοὺς καὶ ἐργατικοὺς λαούς. Καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἀναμένει τοὺς ἐπιγόνους μας ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπου ὁ βίος θὰ εἶνε ἄνετος, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς περιμένει ἀχῶν ἐντονώτερος τοῦ σημερινοῦ.

Ὁ κ. Knibbs φρονεῖ ὅτι μὲ πολλὴν τάξιν, ὀργάνωσιν. ἐργασίαν, σύνεσιν, μὲ πολλὴν δηλαδὴ τελειοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως—ὅταν περίπου φθάσωμεν εἰς τὸν **ἀγγελικὸν ἄνθρωπον**—θὰ ἠμποροῦσε ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ν' ἀνέλθῃ εἰς 10 ἢ 11 δισεκατομμύρια. Μήπως ὅμως ψυχῇ ἡ ὑδρόγειος ἕως ὅτου φθάσῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τοιαύτην ἐντέλειαν!

Ἡ «ἀνταγωνιστικὴ» κατάστασις φαίνεται νὰ εἶνε ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς κοινωνίας· ἰδέτε, τόσα ἔθνη παρηγοροῦνται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ πολέμου, παραδιδόμενα εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ πολέμου, θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ, Καὶ εἶνε, κατὰ τὸν Κλεμανσώ, ἄρρητοι, αἱ τοιαῦται ἀπολαύσεις, διότι **γνωρίζει** κανεὶς ποῖον φονεύει.

Περαίνοντες, πρέπει νὰ ἐπισήμωσεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ὅτι πρόκειται περὶ ζητήματος παγκοσμίου ὑπερπληθυσμοῦ. Τοῦτο ἔχει σημασίαν, διότι ὑπάρχουν κράτη μὲ ὀλιγώτερον τοῦ πρέποντος πληθυσμόν· καὶ διὰ τὰ κράτη τοῦτα εἶνε ζήτημα ζωτικώτατον ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ των, ἐὰν δὲν θέλουν νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὰ ἔχοντα πλεονάζοντα πληθυσμὸν καὶ ἀποβαίνοντα ὡς ἐκ τούτου ἐπικίνδυνα, κατ' ἐξοχὴν διὰ τοὺς ἀσθενεστέρους γείτονάς των.

ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1916

ΑΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 26 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ: 1-39

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Μετοχικὸν Κεφάλαιον 10.000.000
Ἀποθεματικὸν » 7.201.276
Καταθέσεις..... 126.661.475

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ, ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 1-79

ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Ἡ Ἀνικανότης, ἡ ἐπιληψία, ὁ ἀρθριτισμός, τὰ νευρικὰ νοσήματα, ἡμιπληγία, παραλύσεις, νευραλγίαι, κλπ. θεραπεύονται εἰς τοῦ κ. **Χ. Παραποπούλου** ὑφηγητοῦ ὁδὸς Πειραιῶς ἀριθ. 10 ἔνθα καὶ ἐκτελοῦνται Ἀκτινοσκοπήσεις, Ἀκτινογραφίαι καὶ Ἀκτινοθεραπεῖαι.

Η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Παρὰ τὸ εὔθραστον καὶ τὸ ἐφήμερον τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, εἶνε ἐν τούτοις καλὸν καὶ χρήσιμον ἵνα, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, μία ἀνωτέρα ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις μᾶς καθοφίζῃ τὴν κατάστασιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Δὲν θὰ ἔπρεπεν ὅμως ὁ ὕμνος πρὸς τὴν δόξαν τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος ν' ἀποτελῇ διὰ τοὺς ἀνθρώπους βάσιν ἀλαζονείας, διότι μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἀρκεῖ μία ἁπλῆ φρικίασις τοῦ φλοιοῦ τῆς γηΐνης σφαίρας διὰ νὰ ἐκμηδενίσῃ καὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον οἰκοδόμημα. Κατὰ τὴν ὡραίαν φιλοσοφικὴν ρῆσιν «δὲν εἰμεθα παρὰ ἐφήμερα ἔντομα, ἔντομα μιᾶς βραδυᾶς ποὺ χορεύομεν καὶ πίπτομεν μὲ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου».

Ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας τὸ πρόσφατον βιβλίον τοῦ ἐγκύτου γάλλου καθηγητοῦ J. Bruhnes περὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας. Ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας (géographie humaine) εἶνε σχετικῶς νέα· οὐχὶ πρὸ μακροῦ χρόνου, οἱ ἱστορικοὶ ἐχώριζαν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, μὴ ἐξετάζοντες εἰς ποῖον στενὸν σύνδεσμον εὑρίσκεται οὗτος πρὸς τὴν φύσιν. Ἀλλὰ χάρις εἰς τοὺς ἀκαταπονήτους ἐξερευνητάς, γεωγράφους, ναυτικοὺς ἢ ἀποίκους, οἱ ὁποῖοι εἰσεχώρησαν μέχρι τῶν ἀπωτάτων σημείων τῆς ὑδρογείου, καὶ ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς παντοειδεῖς πληθυσμοὺς τῆς γῆς, συνέλεξαν ἀνεξάντλητον ὕλικόν, κατορθοῦται ἤδη ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους.

Ἡ περιοχὴ τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας περιορίζεται εἰς τὸ ἐπιφανειακὸν τμῆμα τοῦ πλανήτου μας καὶ εἰς τὴν κατωτέραν ζώνην τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐφόσον ἐκεῖ εἶνε συγκεντρωμένα ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἐνῷ δὲ ἡ παλαιὰ γεωγραφία περιωρίζετο εἰς τὴν ἁπλῆν περιγραφὴν τῆς γῆς, ἡ νεωτέρα γεωγραφία ἀποτελεῖ ἀληθῶς **τὴν ἐπιστήμην τῆς γῆς.** Ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη γεωγραφία διαπνέεται ὑπὸ δύο κεφαλαιωδῶν ἰδεῶν: ἀπὸ τὴν ἰδέαν νῆς δράσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἰδέαν τῆς συναφείας ἀφ' ἑτέρου. Δὲν ἀποτελεῖ πλέον ἀπαρίθμησιν, ἀλλὰ σύστημα. Ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ παρατηρῇ, νὰ ταξινομῇ καὶ νὰ ἐξηγῇ τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῶν ἐν δράσει δυνάμεων καὶ τὰ περίπλοκα ἀποτελέσματα τῶν δυνάμεων τούτων συνδυασμένων πρὸς ἀλλήλας.

Τὰ θέματα τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας δύνανται νὰ ταξινομηθοῦν κατὰ τάξιν αὐξούσης περιπλοκῆς, ἀπὸ τῆς γεωγραφίας τῶν πρώτων ζωϊκῶν ἀναγκῶν μέχρι τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας καὶ, ἐπὶ γενικώτερον, μέχρι τῆς γεωγραφίας τῆς ἱστορίας.

Διατροφή, κατοικία, ἱματισμός, ἰδοὺ αἱ τρεῖς οὐσιώδεις βάσεις τῆς λεγομένης οἰκονομικῆς γεωγραφίας. Ἀντιπροσωπεύουν αὗται τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον αὐτάρκειαν ἱκανοποίησιν τῶν πρώτων ἀναγκῶν, ἀποελοῦν μίαν πρώτην σειρὰν ἤ, καθὼς λέγουν οἱ Γερμανοί, τὸ πρῶτον πάτωμα τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας. Αἱ ἀνθρώπιναι δὲ αὗται ἀνάγκαι δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν μόνον λόγῳ τῆς δράσεως ἣν συνεπάγονται, ἀλλὰ μᾶς ἐπιτρέπεται καὶ αὐταὶ καθ' ἑαυτάς. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀναγκῶν, ἡ μία πρωτεύει τῶν λοιπῶν δύο, αἱ ὁποῖαι ξεφεύγουν κάπως ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν τυραννίαν τῶν ἀμέσων φυσικῶν συνθηκῶν: πρόκειται περὶ τῆς κατοικίας.

Ὄντως, ἡ κατοικία δὲν ἔχει ἀνάγκην ν' ἀνανεοῦται καθημερινῶς ὅπως ἡ τροφή· ἐπίσης δὲν εἶνε κινητὴ καὶ φορητὴ ὅπως ὁ ἱματισμός, ἀλλ' εἶνε ἀκίνητος, καταλαμβάνουσα ὡρισμένον μέρος τοῦ διαστήματος· ἔχει τὴν ἰδιαίτην ἰδιότητα, τοῦ νὰ χρησιμοποιῇ γενικῶς φυσικὰ ὑλικὰ εὐκόλως προμηθευόμενα καὶ νὰ διαρκῇ προσέτι ἐπὶ ὡρισμένης τινος τοποθεσίας· διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἐξ ὅλων τῶν φαινομένων ἅτινα συνάπτονται πρὸς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν οὐσιωδῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, αὕτη ἔχει, μεγίστην γεωγραφικὴν σημασίαν, ἀπαιτοῦσα ἰδικὴν ἔρευναν.

Ἐκ τῶν θεμελιωδεστάτων ἐνστίκτων καὶ τῶν πρωταρχικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων εἶνε ἀφ' ἑτέρου ἡ διαιώνισις τοῦ εἴδους· ἡ θετικὴ παρατήρησις μᾶς δεικνύει παντοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐξασφαλίζον τὴν μεταβίβασιν τῆς ζωῆς· παντοῦ παρατηροῦνται τοιαῦταί τινες ἔμβρυα οἰκογενειῶν καὶ κοινωνιῶν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε κοινωνικὸν ζῶον, καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἀπομονούμενα ἄτομα δὲν ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Μόνον αἱ περιπέτειαι τῶν ναυαγίων ἢ αἱ μυστικοπαθεῖς ὀνειροπληξίαι δημιουργοῦν Ρόβινσῶνας καὶ Στυλίτας. Τὸ θετικὸν καὶ πραγματικὸν γεγονὸς εἶνε ὅτι τὰ ἀνθρώπινα ὄντα διαβιοῦν ἐπὶ γῆς καθ' ὁμάδας· καὶ ἡ ἀνθρωπολογικὴ γεωγραφία καθοδηγεῖται ὑπὸ τῆς θεμελιώδους ταύτης παρατηρήσεως.

Στοιχειώδης γεωγραφία τῶν πρώτων ζωϊκῶν ἀναγκῶν, γεωγραφία τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς γῆς, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ γεωγραφία, πολιτικὴ γεωγραφία καὶ γεωγραφία τῆς ἱστορίας, τοιοῦτον εἶνε τὸ κλασικὸν σχέδιον τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς περὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας πραγματείας. Ἐν τούτοις ὁ κ. Jean Brunhes, εἰς τὸ μνημονευθὲν ἔργον του «La geographie humain» ηὗρε τὸ πλαίσιον τοῦτο. ἐμβαθύνων περισσότερον καὶ ἐξετάζων συγκριτικώτερον τὰ διάφορα περιβάλλοντα ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθησαν αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι. Μᾶς ἐμφανίζει ἀναλυτικώτερον τὸν ὑδάτινον χάρτην καὶ τὸν ἀνθρώπινον χάρτην, δηλαδὴ τὸν χάρτην τῆς γενικῆς κατονομῆς τοῦ ὑγροῦ στοιχείου καὶ τὸν χάρτην τῆς κατανομῆς τῶν πληθυσμῶν. Ἐξετάζει λεπτομερῶς τὰς διαφόρους ὁμάδας τῶν οὐσιωδῶν γεγονότων τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας: τὴν ὁμάδα τοῦ ἀγόνου ἐδάφους (κατοικίαι καὶ ὁδοί)· τὴν ὁμάδα τοῦ φυτικοῦ καὶ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου· τὴν γεωργικὴν καὶ τὴν κτηνοτροφικὴν ὁμάδα· τέλος τὴν ὁμάδα τοῦ ὀρυκτοῦ βασιλείου. Ἰδιαιτέρως ἀσχολεῖται μὲ τὴν καταστρεπτικὴν, οὕτως εἰπεῖν, δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις περιλαμβάνει τὴν ἐκμετάλλευσιν ἐκείνην τῆς γῆς τὴν συνεπαγομένην τὴν ἀφαίρεσιν τῶν πρώτων ὑλῶν—ὀρυκτῶν, φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν—ἄνευ ἀντικαταστάσεως αὐτῶν.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἐν λόγῳ οἰκονομικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἰδιαιτέρως περίεργον τὸ φαινόμενον ὅτι ἡ τοιαύτη καταστρεπτικὴ δρᾶσις, μεθ' ὅλων τῶν σοβαρῶν συνεπειῶν της, παρακολουθεῖ κυρίως τὸν πολιτισμὸν, ἐνῷ ἀντιθέτως οἱ πρωτόγονοι φείδονται τῆς φύσεως. Οἱ ἀπολίτιστοι λαοὶ ἐνεργοῦν εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν καταστροφὰς καὶ δηώσεις, ἂν καὶ ὑπάρχουν παραδείγματα ἀγρίων λαῶν, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν ἐρημώσεις, πυρπολοῦντες τὰ δάση, ἵνα καλλιεργήσουν ἀμέσως τὸ οὕτως ἀποκτηθὲν ἔδαφος. Ἐφ' ὅσον ὅμως εἰς τὰς ἀγρίας ἐκείνας χώρας ὑπάρχει ὑπεραφθονία ἀχρησιμοποιήτων γαιῶν, δὲν ἐπέρχεται βεβαίως ἡ στέρησις τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Εὐτυχῶς ὅτι, παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς, ἡ καταστροφὴ τῶν φυσικῶν ὑλικῶν χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ τὸ προοδευτικὸν ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐπινοεῖ διαρκῶς νέους πόρους καὶ νέα μέσα ἐκμεταλλεύσεως τῶν προϊόντων καὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως. Οὕτω π.χ. δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ὁ πολιτισμένος κόσμος τὴν ἐξάντλησιν τῶν μεταλλείων γαιάνθρακος, ἐφ' ὅσον ἤδη ὁ προνοητικὸς ἀνθρώπινος νοῦς ἐξεῦρε καὶ ἄλλους τρόπους πρὸς παραγωγὴν ἐνεργείας, ὡς εἶνε ὁ λευκὸς γαιάνθραξ, τὸ πετρέλαιον, πιθανῶς δὲ, ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, καὶ ὁ ἀήρ, καὶ ἐάν, ὅπως ἐλέγομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος, δὲν πρέπει νὰ ἀλαζονευώμεθα διὰ τὰς κατακτήσεις μας καὶ τὰ ἔργα μας, ὅμως μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ θαυμάζωμεν τοὺς συναν θρώπους μας, διότι κατόρθωσαν, καίπερ ὑποτεταγμένοι εἰς τὰ ἀμείλικτα φυσικὰ γεγονότα, νὰ εὕρουν μέσα ὅπως ἐξασφαλίσουν ὁπωσδήποτε τὴν συντήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ παράσχουν εἰς αὐτὸ ἐφόδια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ποικίλων ἱκανοτήτων του.

Ἡ μελέτη τῆς ἀνθρωπολογικῆς γεωγραφίας ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην πηγὴν γνώσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ ἐπιβάλλεται εἰς πάντας τοὺς καταγινομένους μὲ τὰ οἰκονομικὰ προβλή